БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Институт за балканистика с Център по тракология
"Проф. А. Фол"
Вх. №649НО-05/13.11.2017 г.

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за „доцент“, с единствен кандидат гл. ас. д-р Людмила Миндова,
по научната специалност „Балкански литератури и култури“
за нуждите на секция „Културна история на балканските народи“
в Института за балканистика с Център по тракология към БАН,
обявен в ДВ бр.52/30.06.2017 г.

от проф. дфн Светлозар Атанасов Игов,
ПУ „Паисий Хилендарски“

През последното десетилетие Людмила Любомирова Миндова се утвърди като даровит автор не само със своята научна продукция, но и с художественото си творчество, в които ясно личат както естетическите нагласи и разпознаваемият й личен почерк, така и задълбочената й професионална подготовка като славист и балканист. Към това трябва да се прибавят и ценните й преводи на поезия, проза и есеистика от езиците на постюгославското пространство.

За обявения конкурс Людмила Миндова предоставя всички необходими документи, от които се вижда богатият й професионален опит както в областта на преподавателската дейност – като хоноруван преподавател в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и „СУ „Св. Климент Охридски“, така и като учен в Института за балканистика с Център по тракология „Александър Фол“. Освен на двете публикувани досега научни книги – „Гласът на барока. Иван Гундулич и хърватската барокова норма“ (2011) и „Другата Итака. За дома на литературата“ (2016), Миндова е автор и на редица студии, статии, рецензии, отзиви и литературно-критически текстове, които са посветени освен на заниманията й с балканските и славянските литератури, и на съпоставителни анализи, културологични и антропологични прочити, търсещи сходствата и различията между разнообразните литературни модели в зависимост от тяхната географска и историческа обусловеност. Допълнителен знак за утвърденото присъствие на Миндова в научния живот са многобройните доклади, представяни от нея на национални и международни научни форуми, както и активното й сътрудничество в редица научни проекти като техен участник или ръководител.

Ще съсредоточа основно вниманието си върху представения хабилитационен труд на гл. ас. д-р Людмила Миндова „Другата Итака. За дома на литературата“. Безспорно

сериозен изследователски проект на авторката, книгата съдържа добре смислово и композиционно обединени литературно-критически есета по проблеми на южнославянските литератури в балканския, славянския и световния литературен контекст. Важно е да се подчертае изключително умелото конструиране на труда на основата на жанра на научното есе. Книгата убедително създава впечатлението за един добре композиран научен текст, в който есеизмът е привлечен като ясно осъзнат авторски избор да се открият нови възможности пред традиционната „жанровост", неутъпкани пътища за развитие пред интерпретаторските умения. При това Миндова не само не крие интереса си към историческото развитие на есеистичния жанр в световните литератури, но го полага и като важна част от търсенията си в разглежданите от нея творчески вселени. Особено продуктивни в това отношения са анализите на Миндова върху творчеството на автори като Данило Киш, Драго Янчар, Милан Кундера, Чеслав Милош и други, чрез което се интерпретират поетическите и политическите лъчения в средноевропейското пространство през втората половина на XX век. Отвъд тази тема цялостният прочит на книгата показва, че за авторката есето е жанр, „който напомня, че в сърцевината на литературното познание е да бъде опит", не само дълбоко лично преживян, а интелектуално преработен и осъзнат. Основан върху богата научна ерудиция, есеистичният стил на Миндова е осмислен и от архетипни езикови игри, които правят текстовете й не само полезно четивни като информация, но и поетически одухотворени.

В първата част „Домът на литературата (Етики и естетики на обитаването)" са събрани работи за автори и проблеми от Данило Киш и Милорад Павич до Йосип Ости и Игор Щикс, а във втората част „Обитателите на литературата (Тела, движения, сетивност)" са включени есета с по-широк и исторически, и проблемен обхват с оглед отвореността на балканските култури към Средна Европа и Средиземноморието. От гледна точка на литературно-теоретичните търсения в книгата особено важно е значението на първата част, която развива основните постановки на авторката за „литературния дом", несъмнено провокирани от процесите, наблюдавани в постюгославското литературно пространство. Тук е ключова ролята на уводното есе „Домът, който губим", което представя най-важните топоси от идеята за литературата като пространство на смисъла, и то в един добре проследен балканистичен контекст през творчеството на множество автори, сред които се открояват Константинос Кавафис,

Никос Казандзакис, Димчо Дебелянов, Милош Црнянски, Мирослав Кърлежа, а от по-ново време Томаж Шаламун, Йосип Ости, Дубравка Угрешич… „Домът на литературата е място, което не ни принадлежи. Принадлежим му ние…“ пише авторката в края на своя уводен текст, който разглежда този „дом“ като незавършен проект, като пространство, което подлежи на постоянно пресътворение и чиито участници – автори, читатели и художествени произведения – имат еднакво важен дял в процеса, метафорично обозначен като „обитаване на литературния дом“.

В първата част на хабилитационния труд се очертават естетическите и етични хоризонти, които определят развитието на литературите от бивша Югославия през втората половина на XX век, но особено силно по време и след нейното драматично разпадане. Важна част от анализа представлява тематичният блок, посветен на поетиката на Данило Киш, чрез чието творчество от една страна се разглежда въпросът за отношенията и конфликтите между естетическата и идеологическата норма (национал-социалистическа, социалистическа, националистическа…), а от друга – проследява се континюитетът между югославското и постюгославското литературно пространство по отношение на теми, ценности, търсения – за злото в историята, за цензурата и автоцензурата, за „опасната книга“… Миндова не само проследява силното въздействие, което творчеството на Киш оказва върху няколко поколения творци, сред които откроява Игор Щикс, Александър Хемон, Алеш Дебеляк, но същевременно се съсредоточава върху някои от основните му тези, чиято ценност книгата специално откроява. Търсенията на авторката в тази част на книгата насетне се насочват към изследване на въпросите за „малките“ и „големите“ литератури, за това доколко и по какъв начин продължават да са продуктивни такива категории; също и за напреженията между националното и универсалното в литературата (и особено в лириката); за начините, по които литературата отстоява богатството и свободата на своя език…

Важен принос и на двата дяла от книгата е компаративистичната нагласа на авторката, която непрекъснато улавя общите места между интерпретираните произведения и теми, успявайки да ги постави в контекста не само на останалите балкански и славянски литератури, но и в световен контекст. Тук специално заслужава да се подчертае приносният характер на нейните сравнителни изследвания върху творчеството на словенския поет Томаж Шаламун и българските Константин Павлов и

Биньо Иванов, както не по-малко и проникновените й съпоставителни анализи върху лириката на полската поетеса Вислава Шимборска, хърватската Весна Парун и българската Блага Димитрова. Като цяло компаративистичното мислене определя цялата книга и може да се каже, че то същевременно улеснява формулирането на редица от авторовите тези.

Втората част на книгата е с по-голям обем от първата и не прекъсва, а по-скоро доразвива идеите, представени в първата. Тук анализът се разширява в полето на културологията, семиотиката и литературната антропология, което характеризира научното писане на Миндова още от първата й научна монография, посветена на хърватския литературен барок. И нейната втора книга показва, че очевидно барокът продължава да провокира изследователския й интерес с нови свои страни и неоткривани по-рано прояви. Тук е особено ценна студията й, с която като автор тя разширява полето на своите проучвания в областта на барока, прекрачвайки от славистичния контекст, характерен за първата й книга, към балканистичния: „Балканският барок“, или за предизвикателствата на стила и мястото“. Пристъпвайки към това изследване, Миндова едновременно щрихира основите за едно допълнително компаративно проучване на балканските литератури, но и внася нови ценни наблюдения върху бароковата поетика в различните й национални варианти.

Не по-малко приносни в контекста на бароковите изследвания са и останалите, посветени на неговата поетика текстове в книгата. И тук трябва да се открои още един приносен момент – това е умението на авторката да представя интересуващите я теми и проблеми в широк времеви и пространствен диапазон. Миндова свободно оперира с литературни явления от епохата на барока до най-съвременните литературни явления, като на редица места в анализите си успява да покаже, че съвсем неслучайно обединява под един „покрив“ различни стилистики. Благодатни за тълкуванията й се оказват прокараните макар и ненатрапчиво сравнения между бароковата и постмодерната поетика – тук добра основа са изследванията й върху творчеството на Милорад Павич, който е не само сред най-значимите творци на постмодернизма в сръбската литература, но и един от изявените изследователи на бароковата литература. От друга страна, за книгата на Миндова, която показва голям интерес към особеното преплитане на средиземноморските, средноевропейските и балканските хоризонти в южнославянското литературно

пространство, барокът допълнително предлага редица интересни възможности за осмисляне и интерпретации върху пресичането на реалните и въображаемите времена и географии.

Сред останалите текстове от книгата, чието значение заслужава специално да бъде подчертано, са анализите върху танца в сръбската литература, както и върху метафорите на вкуса и сетивата, наблюдавани в различни периоди в сръбската и хърватската литератури. От гледна точка на „поетиката на дома“ добър избор на авторката е да постави в края на книга си текста „Градините ни. За антологийното съзнание в хърватската барокова литература“, с което се задълбочават изградените вече в книгата представи за „литературния дом“. С този свой текст Миндова ясно показва, че за нея като автор барокът е не само оригинална стилистика, привличаща вниманието, а преди всичко отправна точка за изследвания в областта на литературната теория.

Литературоведските работи на Людмила Миндова представят ценен български принос в изследването и интерпретацията на фактори и проблеми от балканските литератури и култури между „тревожните болки от текущото“ и вечните ценности на духа. Като към това се прибави и умелото съчетание между преводаческата, изследователската и преподавателската дейност, благодарение на което успява да представи пред българската аудитория много по-богат и задълбочен образ на съседните ни литератури, смятам, че тя има безспорно ярко присъствие на творец и учен.

Въз основа на цялостните ми впечатления върху научната дейност на Людмила Миндова убедено препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да й бъде присъдена академичната длъжност „доцент“.

12.11.2017 г.

Проф. дфн Светлозар Игов